

Platforma europskih socijalnih organizacija civilnog društva

UDK: 061.2:364-34(4)

Platforma europskih socijalnih organizacija civilnog društva udruga je europskih mreža i saveza dobrovoljnih organizacija za socijalnu politiku. Platforma ima zajedničku deklaraciju kojom su definirana načela, prava i obveze te konzultacije i predstavljanje članova. Europske socijalne organizacije civilnog društva potiču zajedničke vrednote i provođenje pravične europske socijalne politike koja uključuje sve ljude, neovisno o nacionalnosti, radnom statusu i obitelji. Prema platformi udruge imaju ključnu ulogu u iskazivanju, promoviranju i definiranju potreba i zaštiti prava svih društvenih skupina, posebno izoliranih. Platforma europskih socijalnih organizacija civilnog društva promovira proces konzultacija i suradnje poticanjem širokog dijaloga između organizacija civilnog društva i institucija Zajednice. Platforma zagovara jednake mogućnosti za sve, globalnu solidarnost u kojoj gospodarsko natjecanje nije nekompatibilno sa socijalnim mjerama.

U platformi se obrazlaže značaj organizacija civilnog društva u području socijalne politike na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj te razini Europske unije. One su bitan čimbenik solidarnosti i uzajamnosti. U okviru koncepta socijalne zaštite zagovara se europski model socijalne politike.

Platforma se posebno bavi pitanjima financiranja europskih socijalnih organizacija civilnog društva te se daju konkretni prijedlozi za promjene. Noviji stavovi platforme zagovaraju gospodarstvo kao sredstvo socijalne integracije te znatiji utjecaj na smanjenje siromaštva u zemljama Europske unije.

Ključne riječi: Europska unija, socijalna politiku, organizacije civilnog društva, solidarnost.

ZAJEDNIČKA DEKLARACIJA

Platforma europskih socijalnih organizacija civilnog društva¹, udruga europskih mreža i saveza dobrovoljnih organizacija za socijalnu politiku, ne utječući na njihove individualne osobine i slobodu djelovanja, a

uzimajući u obzir

- stupanje na snagu Ugovora o Europskoj uniji od 1. studenog 1993.,
- prihvaćanje Deklaracije br. 23 – dodatka Ugovoru o Europskoj uniji o dobrotvornim

udrugama i zakladama kao institucijama odgovernima za socijalne ustanove i usluge,

- objavljivanje "bijelog papira" u prosincu 1993. o rastu, konkurentnosti i zapošljavanju i njihovu utjecaju na socijalnu politiku,
- odluku Europskog povjerenstva o započinjanju konzultacija o "zelenom papiru" o budućnosti socijalne politike, objavljenog u prosincu 1993.,
- objavljivanje "bijelog papira" o Europskoj socijalnoj politici 1994.,

¹ Izvorni naziv ovog dokumenta je *Platform of European Social NGOs. Working Document presented for the European Social Policy Forum*, Brussels, 27. March 1996. Kako se u izvornicima u sinonimnom značenju upotrebljavaju pojmovi *nevladine organizacije* i *organizacije civilnog društva*, oni su ovdje prevedeni jednoznačno kao organizacije civilnog društva. (Prim. prev.) Dokument je preveden u okviru projekta "Jačanje organizacija civilnog društva u procesu decentralizacije socijalne politike u Hrvatskoj" kojeg provodi Centar za razvoj neprofitnih organizacija.

- Deklaraciju i preporuke prihvaćene na Forumu organizacija civilnog društva o europskoj socijalnoj politici od 8. i 9. travnja 1994.,

- srednjoročni Socijalni akcijski program (1995.-1997.),

- zaključke Svjetskog summita za socijalni razvoj iz Kopenhagena iz ožujka 1995.,

prihvatila je zajedničku deklaraciju:

NAČELA

1. Europske socijalne organizacije civilnog društva nastojat će poticati zajedničke vrednote i provođenje pravične europske socijalne politike koja uključuje sve ljude, neovisno o nacionalnosti, radnom statusu i obitelji.

2. Cilj gospodarskoga i monetarnog razvoja trebao bi biti povećanje dobrobiti za sve; stoga bi i socijalni ciljevi trebali biti integralan dio ciljeva Europske unije.

3. Organizacije civilnog društva doprinose solidarnosti među svim ljudima i jačanju dobrobiti.

4. Razvoj temeljnih prava zahtijeva primjenu jednakih mogućnosti za sve.

PRAVA I OBVEZE

5. Udruge imaju ključnu ulogu u iskazivanju, promoviranju i definiranju potreba i zaštiti prava svih društvenih skupina, posebno izoliranih.

6. Europske institucije moraju prepoznati svoju jedinstvenu ulogu kao ključnih čimbeni-

ka, posebno u suzbijanju isključenosti i diskriminacije, te se moraju usmjeriti na probleme demografskih promjena i starenja stanovništva.

7. Pravo je i obveza organizacija civilnog društva da Europskoj uniji svojim prijedlozima pomažu u preuzimanju odgovornosti za socijalnu politiku.

KONZULTACIJE I PREDSTAVLJANJE

8. Na konzultantskim forumima Zajednice trebalo bi uz tradicionalne socijalne partnere u europskom socijalnom dijalogu osnažiti i sudjelovanje organizacija civilnog društva.

9. Posebno bi u redovite konzultacije i suradnju trebalo uključiti organizacije civilnog društva koje se aktivno bave pitanjima socijalne politike.

10. Platforma europskih socijalnih organizacija civilnog društva promovirat će proces konzultacija i suradnje poticanjem širokog dijaloga između organizacija civilnog društva i institucija Zajednice.

11. Suradnja u pitanjima od posebne važnosti ipak je najbitnija, pa je ona odgovornost svake pojedine organizacije civilnog društva, članica Platforme.

12. Platforma djeluje na demokratskim načelima i otvorena je europskim mrežama ili savezima dobrovoljnih socijalnih udruga, značajnih na polju njihova djelovanja, koje podržavaju sadašnju Zajedničku deklaraciju.

JEDNAKE MOGUĆNOSTI ZA SVE

UVOD

Forum o europskoj socijalnoj politici pruža izvrsnu priliku organizacijama civilnog društva da rade zajedno na zajedničkim pitanjima. Ovaj je dokument rezultat Platforme socijalnih organizacija civilnog društva. Namjera mu je pružiti polazište, okvir za širu raspravu o jednakim mogućnostima koja će se pokrenuti za vrijeme Forumu o socijalnoj politici, te prepoznati ključna pitanja i definirati strategije za promjenu i buduće ciljeve.

- Što želimo postići na sjednici Forumu o europskoj socijalnoj politici s temom jednakih mogućnosti?

- Definirati europski status građana s perspektive jednakih mogućnosti.

Tema jednake mogućnosti nadilazi ostale teme o kojima je raspravljao Forum o socijalnoj politici, tj. zapošljavanje, socijalna zaštita, budućnost zaposlenog stanovništva.

- Pokazati da tzv. treći sektor ima ključnu ulogu i odgovornost u razvoju socijalne i gospodarske Europe, te primjerom dokazati da gospodarsko natjecanje nije nekompatibilno sa socijalnim mjerama.

- Predočiti nužnost pristupa koji se osni-va na jednakosti i pravima.

- Pokazati doprinos europske socijalne politike.

– Opravdati potrebu za određivanjem ključnih tendencija u rješavanju socijalnih pitanja.

– Utjecati na “Međuvladinu konferenciju” (*Intergovernmental Conference*).

NAČELA I DEFINICIJE

1. Jednakost mogućnosti značajna je za sve građane, uključujući i stanovnike podrijetlom izvan Zajednice koji u njoj imaju legalno boravište. Pitanja s kojima se sučeljavaju institucije EU i skupine koje mi predstavljamo, a koja su prikazana u trećem dijelu ilustriraju različite načine na koje “jednake mogućnosti” pokrivaju niz životnih faza, okolnosti, okoliša i kultura. Princip i praksa jednakih mogućnosti oblikuju društvo u kojem svi građani uživaju jednakost i puno sudjelovanje u političkom, gospodarskom, socijalnom i kulturnom životu. Europski status državljanina trebao bi biti shvaćen u najširem smislu. On je usko povezan i s pojmom vlasništva i odgovornosti, pri čemu se svi građani mogu identificirati s Europskom unijom u kojoj su priznati i u kojoj se smatraju aktivnim članovima s mogućnošću utjecanja na razvoj.

2. Europsko bi se društvo trebalo osnivati na načelu jednakih mogućnosti i globalne solidarnosti. To podrazumijeva uključivanje svih građana Europske unije u društvo, uz poštivanje i uvažavanje razlike i bogatstvo kulturne različitosti. Izjednačavanje mogućnosti proces je kroz koji razni sustavi društva i okruženja, kao što su usluge, djelatnosti, informiranje i dokumentacija postaju dostupni svima. Glavni izazov s kojim se danas suočava Europska unija jest uspostava ravnoteže, kao i pružanje mogućnosti socijalnozaposavljenim slojevima da sudjeluju u društvu na ravnopravnoj osnovi.

3. Temeljno načelo socijalne politike jest postati integralan dio gospodarske politike i pretvoriti retoriku socijalne i gospodarske kohezije u sadržajno djelovanje i mjere.

4. Naš je temeljni cilj integralni pristup: zalaganje za jednake mogućnosti i integriranje socijalnih pitanja u glavne tokove politike i djelovanja. Dok se ostvaruje napredak, a mi smo trenutno u tranzicijskoj fazi, još uvijek su nam nužni posebni, ciljani programi koji se bave potrebama skupina koje predstavljamo, s perspektive jednakih mogućnosti.

5. Socijalna prava i građanske slobode tijesno su međusobno povezani, a jednakost

dostojanstva za sve suštinski je značajna za jednakost mogućnosti. Negativni stereotipi i predrasude prema ljudima koji se ne uklapaju u unaprijed stvorene pogrešne predodžbe “društvene norme”, prevladavaju u Uniji. Prevladavanje tih stavova nerazdvojan je dio djelovanja usmjerenoga prema jednakim mogućnostima.

JEDNAKE MOGUĆNOSTI: TEKUĆA PITANJA

Primjeri glavnih pitanja i izazova s kojima se suočavaju institucije EU i skupine koje predstavljamo

Primjeri što ih navodimo nisu iscrpni. Oni su samo indikativni za pitanja i izazove s kojima se suočavaju institucije EU i skupine koje predstavljamo.

- Sudbina najmanje 120 milijuna djece koja žive u Europskoj uniji ključan je pokazatelj onoga što se događa u društvima širom Europe. Socijalna nejednakost utječe na sudbinu djece od njihova rođenja pa tijekom cijelog života.

– Način na koji su djeca pogođena socijalnom isključenošću, siromaštvom i nezaposlenošću pokreće neprekidan ciklus socijalne zapostavljenosti, koji se vrlo često nastavlja u životu odraslog čovjeka i kroz čitave generacije. Izravan utjecaj siromaštva i otežan pristup ključnim uslugama, kao što su skrb za djecu, obiteljske potpore i pristup obrazovanju te obučavanje, imaju za posljedicu loše zdravlje, slabu prehranu, loše stanovanje i nedostatak obrazovanja.

– Svi oblici diskriminacije imaju, bilo izravno ili neizravno, ozbiljan utjecaj na djecu, pa i odrasle koji su diskriminirani zbog etničkog podrijetla, invalidnosti ili bračnog statusa. Djeca postaju roba pod utjecajem rastućeg siromaštva i tržišnih zakona, što je npr. vidljivo u rastućoj seksualnoj eksploataciji i međunarodnoj trgovini djecom, ili negativnom utjecaju komunikacijske tehnologije na dječju pornografiju.

– Djeca mogu biti u znatnoj mjeri ugrožena i rastućom pokretljivošću i migracijama njihovih obitelji unutar EU. Zalaganje svake gospodarske i socijalne politike za potrebe, interese i budućnost djece ključna je za budućnost svakoga društva.

- Mladim ljudima nije jednako dostupna mogućnost korištenja socijalnih prava kao

npr. nezaposlenim odraslim građanima. Velik je broj mladih među slabo plaćenim radnicima u svim državama članicama EU. U nekim zemljama Unije mladi ljudi, kao i odrasle žene, ranjivi su, sami pronalaze fleksibilne poslove koji su najslabije plaćeni poslovi na tržištu rada.

- Prosječna stopa nezaposlenosti mladih ljudi ispod 25 godina u Europskoj je uniji gotovo dvostruka od stope nezaposlenosti među odraslima – 20,1% u odnosu na 10,7%.

- Starije žene suočene su s teškoćama u ostvarivanju prava na mirovinu jer su u ranijoj dobi brinule o djeci.

- Stariji se ljudi suočavaju s gubitkom prava na mirovinu kad se sele iz jedne u drugu državu-članicu Unije.

- Radnici su suočeni s diskriminacijom na osnovi spola, dobi, etničkog podrijetla, invalidnosti, seksualne orijentacije itd.

- Politike i programi EU usmjereni su uglavnom na "radnike", a to onda isključuje neradno stanovništvo.

- Bijelci i "obojeni" različito su tretirani u svim aspektima života u Europskoj uniji: u zapošljavanju, obrazovanju, stanovanju i slobodnom odabiru boravišta unutar Unije.

- Jedan od ključnih preduvjeta za individualnu dostupnost osnovnih građanskih, političkih i socijalnih prava jest postojanje službenog domicila. Status "bez stalnog prebivališta" i formalno i praktično ograničava dostupnost usluga i prava. Beskućnici ovise o proizvoljnim procjenama javnih institucija. Oni mogu biti zakinuti u dostupnosti osnovnim ljudskim pravima koja uživa većina stanovništva: pravo na minimalna sredstva za život, zdravstvenu skrb, pravo glasa, jer im je osporeno osnovno pravo na dom.

- Seksizam i stereotipi o ženama. Glavne prepreke u ostvarenju jednakosti i dalje ostaju unaprijed stvorene predodžbe i očekivanja o ulozi žene u društvu i nejednakosti u moći između nje i muškaraca. Prepreke se odražavaju i u načinu organizacije društva, a produbljuju se putem raširene tradicije, društvenih institucija i zakonodavstva.

– Iako je donekle postignut napredak u nekim državama-članicama i na europskom nivou u postizanju jednakosti putem zakonodavstva, ostaje problem uspješne primjene postojećeg zakonodavstva. Naprimjer, kod pla-

ća, unatoč zakonom zajamčene jednakosti plaća, postoji raskorak od 30% u plaćama između žena i muškaraca, čak i u socijalno naprednijim državama-članicama EU.

- Diskriminacija invalidnih osoba u svim aspektima njihova svakodnevnog života primjer je najčešćeg kršenja ljudskih prava. Raspon diskriminacije tih osoba proteže se od odbijanja usluge u restoranu, trgovini ili kafiću – do nasilja, zlostavljanja, pa čak i ubojstva. Diskriminacija zbog invalidnosti vrši se na mnogo načina, izravno ili prikriveno, odnosno neizravno, i to pri zapošljavanju, obrazovanju, slobodnom odabiru boravišta, prijevozu, tijekom slobodnog vremena i u svakom aspektu svakodnevnog života. U posljednja dva desetljeća tržišnouvjetovane europske gospodarske politike invalidne su osobe rijetko bili njezini korisnici. Naprimjer, između 50% i 70% invalidnih osoba u Europskoj uniji je nezaposleno. Njihove su potrebe zanemarene i u javnim politikama i zakonodavstvu.

- Diskriminacija se događa i na osnovi strukture obitelji s obzirom na socijalnu zaštitu i oporezivanje. Diskriminacija se javlja prema migracijskim obiteljima s legalnim boravištem u Europskoj uniji, npr.:

- bračni partneri mogu biti deportirani nakon razvoda;

- maloljetnicima se odbija pristup obiteljima zbog dugotrajnih administrativnih postupaka.

Postoje značajne skupine stanovništva koje žive u krajnjem siromaštvu i kojima nisu dostupna prava koja se sama po sebi smatraju razumljivima: adekvatna sredstva, stanovanje, obrazovanje, stručno obrazovanje. Ljudi kojima se godinama uskraćuje mogućnost da rade, koji su socijalno isključeni, ne vide svoju pravu ulogu u današnjem društvu.

ODAZIV

Organizacije civilnog društva

Doprinos neprofitnog ili trećeg sektora

Tržišno usmjereno gospodarstvo moćan je instrument koji je transformirao gotovo sve sektore društva. Njegov rastući značaj doveo je do bogaćenja ljudi, povećanja kapitala, znanja i iskustva.

No, nažalost, to isto tržišno gospodarstvo stvara siromaštvo i socijalnu isključenost. Or-

ganizacije civilnog društva, po svojoj naravi neprofitne, interveniraju u mnogim područjima u kojima tržište nije u stanju uskladiti socijalne i gospodarske potrebe.

Noviji istraživački projekti svjedoče o veličini i važnosti organizacija civilnog društva kao čimbenika u socijalnom gospodarstvu koji pruža usluge i zapošljava milijune ljudi u socijalnom sektoru, obrazovanju, stručnom obrazovanju i ostalim područjima. Organizacije civilnog društva imaju jednako važnu ulogu u poticanju, nadzoru i zaštiti demokracije. Organizacije civilnog društva upravo su sredstvo što ga koriste ljudi koji žive u nejednakosti. Naše je djelovanje četverostruko: zagovaranje i podrška skupinama, nadzor, konzultacije te vođenje politike/ osvrješčivanje.

Treći sektor stoga ima snažan potencijal koji se osniva na velikom stručnom znanju, organizacijskom iskustvu, infrastrukturi, mreži kontakata na lokalnoj i službenoj razini.

Doprinos organizacija civilnog društva na europskoj razini

Organizacije civilnog društva djeluju na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, a tijekom zadnjeg desetljeća sve se više organiziraju na europskoj i međunarodnoj razini, kao bi učinkovito odgovorile na potrebe i izazove s kojima se suočavaju članovi koje zastupaju.

Što organizacije civilnog društva mogu postići na europskoj razini, a ne mogu na lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj?

Reprezentativne europske organizacije civilnog društva imaju ključnu ulogu u zaštiti prava i zastupanju interesa svojih članova, artikulirajući položaj marginalnih skupina, odražavajući stvarne životne situacije pojedinaca iz država-članica EU. To je u skladu s trenutnim usmjerenjem za građane i građansku Europu.

Europske organizacije civilnog društva raspolazu bogatim iskustvom i stručnim znanjem glede perspektive korisnika. Na praktičnoj razini oni koriste nove pristupe unutar EU, promoviraju transnacionalno partnerstvo i istražuju nove, napredne metode rada te osiguravaju širenje i razmjenu informacija među zainteresiranim stranama, što dodatno osigurava sinergiju i optimalan obim aktivnosti.

To praktično djelovanje podržavano je i razvojem politike. Neosporno najznačajnija

uloga europskih organizacija civilnog društva u području socijalne politike jest pomaknuti granice konvencionalnog pristupa socijalnoj politici, zalaganje za adekvatna sredstva za potporu djelovanja na svim razinama te borba za socijalni okvir koji će podupirati uključivanje i puno sudjelovanje svih članova društva.

Zbog toga razloga one imaju i ključnu ulogu u konzultiranju. Slijedom svoje predstavničke strukture i baze članova koje pokrivaju, sve države-članice Unije imaju jedinstvenu savjetodavnu ulogu u odnosu na europske institucije glede utjecaja politike i inicijativa u državama-članicama, te imaju ulogu predlaganja podesnih rješenja koja odražavaju stvarne životne prilike.

Organizacije civilnog društva koje djeluju na europskoj razini imaju mogućnost da reagiraju na izmjene okruženja, npr. poput mjera nužnih za postizanje jedinstvenog tržišta i slobodnog odabira boravišta.

Europska unija: postignuća i ograničenja

U dokumentu o jednakim mogućnostima što ga je pripremila izvjestiteljica Pauline Conroy, navedena su brojna područja u kojima su razvijeni programi djelovanja. U tim su programima iskazane moguće prednosti konkretnog djelovanja na europskoj razini, kao i poticaj i podstrek što ga takvo djelovanje ima na one koji se zalažu za ostvarenje jednakih mogućnosti europskih građana. Nažalost, sveukupno je utjecaj bio maloga dosega i bio je kratkotrajan.

To je posljedica činjenice da takvi programi uglavnom imaju nedostatna sredstva, da su napravljeni *ad hoc* i da su odvojeni od glavnih programa.

Slično tome, i zakonski prijedlozi na europskoj razini uglavnom odražavaju supsidijarnost i ograničenu kompetenciju Zajednice. Koristeći načelo supsidijarnosti, neke države-članice nalaze ispravnim da bi politika i djelovanje u cilju ostvarenja jednakih mogućnosti za sve trebala ostati isključivo u nacionalnoj domeni. No takav pristup valja preispitati iz više razloga.

1. Primjeri u trećem dijelu priloga pokazuju da su mnoga pitanja koja pogađaju građane po svojoj prirodi transnacionalna, pa se

stoga i ne mogu rješavati samo od strane država-članica Unije. Razvoj unutarnjeg tržišta posebno zahtijeva koherentniji pristup pravima i potrebama europskih građana.

2. Europske države suočavaju se sa sličnim sociogospodarskim promjenama koje pogađaju sve građane, ali najviše socijalnozastavljene slojeve. Te promjene predstavljaju izazove zajedničke svim europskim društvima, problemi u rješavanju kojih bi se zbog njihova opsega i utjecaja koristio koordinirani pristup. Takav pristup koji bi doprinio odazivu na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, npr. putem razmjene informacija, komparativne analize, istraživanja i, na kraju ali ne i najmanje važno, razvoju najbolje politike i prakse. To bi povećalo učinkovitost Unije, njezinih država-članica i onih koji izravno rade sa socijalnozastavljenim slojevima, da pronađu adekvatan odgovor na pitanja i izazova s kojima se danas suočavaju.

3. Koordinirana akcija na razini Unije posebno bi doprinijela primjeni postojećih europskih i međunarodnih instrumenata ljudskih prava, kao što su "Europska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama", i različitim instrumenata UN-a kao što su "Konvencija o pravu djeteta" i UN-ova "Deklaracija o pravima invalida". Ti instrumenti, koje su ratificirale države-članice, predstavljaju osnovu za promicanje i ostvarenje jednakih mogućnosti za sve. Priznanje europskih i međunarodnih instrumenata ljudskih prava od strane država-članica dokazuju da je pitanje supsidijarnosti odavno riješeno. Jasno, oni nude okvir u kojem instrumenti Europske unije mogu igrati značajnu ulogu u ostvarenju uključivanja i punog sudjelovanja svih europskih građana. U tom kontekstu ne može se poreći potreba za povećanim ovlastima na razini Unije. Stoga je nužno razmotriti pravnu osnovu u okviru "Međuvladine konferencije" i preispitati "Ugovor o Europskoj uniji".

BUDUĆNOST: PREPORUKE

1. Borbu protiv socijalne isključenosti ne treba ograničiti na otklanjanje svih oblika nejednakosti nego je treba proširiti na konkretne mjere i djelovanje da bi se svakom građaninu omogućilo da ima svoju ulogu u društvu. To znači, ovlastiti pojedince da donose vlastite odluke i upravljaju svojim životima. Za vrije-

me "Međuvladine konferencije", treba preispitati i dopuniti "Ugovor o Europskoj uniji" potrebnim pravnim osnovama za osiguranja nastavka i proširenja njezina programa, djelovanja i inicijativa u socijalnoj politici.

2. Prava radnika EU trebalo bi proširiti na prava građana. U tom bi pogledu valjalo imati jasna saznanja o međunarodnim i europskim instrumentima: npr. o "Općoj deklaraciji o pravima čovjeka", "Europskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda", o UN-ovoj "Konvenciji o pravu djeteta", UN-ovoj "Deklaraciji o pravima invalida", "Socijalna povelja Vijeća Europe". Na razini EU treba ostvariti nadležnost za poticanje primjene tih instrumenata u državama-članicama i, svakako potrebnih, nadzornih mehanizama.

3. Suzbijanje diskriminacije na osnovi spola, dobi, nacionalnosti, etničkog podrijetla, seksualne orijentacije i invalidnosti trebalo bi uključiti kao klauzulu u reviziju "Ugovora o Europskoj uniji" tijekom slijedeće "Međuvladine konferencije". Dvije institucije EU u tom su pogledu izrazile svoju neospornu potporu. Sada su potrebna zajednička nastojanja na nacionalnoj razini kako bi se to i ostvarilo. Da bi spriječile dezinformacije o gospodarskim troškovima nediskriminacijske prakse i razumnoj prilagodbi u promoviranju uključivanja u društvo, organizacije civilnog društva trebaju prirediti odgovarajući materijal usmjeren prema gospodarstvu, najširoj javnosti i donositeljima odluka na nacionalnoj razini.

4. Konzultantsku ulogu predstavnika organizacija civilnog društva trebalo bi ojačati na razini EU. No to pretpostavlja i odgovarajuća sredstva za osiguranje konzultacija sa stručnjacima za određena područja, uvažavanje demokratskih procesa i pravovremeni pristup informacijama radi optimiziranja iskoristivosti dobivenih podataka. Treba uvažiti specifičnu ulogu organizacija civilnog društva koje predstavljaju određene interesne skupine s posebnim potrebama, uz zajednički rad i suradnju svih organizacija civilnog društva na zajedničkim pitanjima. Nužno je uspostaviti i mehanizme koji će osigurati da se o svim EU-prijedlozima i djelatnostima koje su od neposrednog ili posrednog značaja za organizacije civilnog društva koje predstavljaju marginalne skupine, konzultiraju te organizacije.

5. Da bi se izbjegla izoliranost socijalne politike od ostalih politika EU, rezultati i do-

prinosi programa socijalne politike koji promoviraju jednakost mogućnosti treba uključiti u glavne programe EU.

Svi prijedlozi politika trebaju iskazati sinergističke mogućnosti između glavnih programa i posebnih ciljanih socijalnih programa, kao i način njihova korištenja.

SOCIJALNA ZAŠTITA

1. Za europske organizacije civilnog društva koje djeluju u socijalnom području europski model socijalne politike mora se i nadalje zasnivati na općoj solidarnosti, uključujući cjelokupno stanovništvo svake države članice Europske unije.

U mnogim zemljama proračunski su čimbenici doprinijeli promoviranju privatnog osiguranja među imućnim skupinama ljudi, znatno osiromašenje srednje klase i, također, suprotno od deklariranih namjera, smanjenju pomoći socijalnozastavljenim slojevima.

Razvoj ove višerazinske socijalne zaštite dugoročno je nepovoljan za većinu stanovništva, uključujući i one kojima je pomoć najpotrebnija. Takav sustav suprotstavlja:

- minimalnu socijalnu zaštitu, zajednički financiranu, namijenjenu ili cijelom stanovništvu ili onima koji je trebaju (gornja granica prihoda);

- dodatnu socijalnu zaštitu, uglavnom privatiziranu, dostupnu samo onima koji imaju financijska sredstva.

Iskustvo je pokazalo da se gornja granica prihoda koja ograničava dostupnost socijalnih naknada prerijetko preispituje, što rezultira postupnim padom broja potencijalnih korisnika. Štoviše, kako za minimalnu socijalnu zaštitu malo zanimanja pokazuju oni koji imaju sredstava za ostvarenje veće zaštite negdje drugdje, postoji rizik da bi se ta sredstva mogla smanjiti.

I na kraju, od takvog sustava zato nemaju koristi slojevi stanovništva s niskim dohotkom. Već prije deset godina izvještaj MOR-a obznanio je da siromašni imaju više koristi od općih potpora nego potpora na osnovi kriterija dohotka.²

Očito je, štoviše, da takva politika djeluje suprotno jednom od osnovnih ciljeva Europske unije: socijalna kohezija njezinih ljudi.

Za nadzor razvoja programa potreban je stalan, neovisan "socijalni revizor" koji bi procijenio utjecaj svih programa s obzirom na perspektive jednakih mogućnosti / socijalne politike. Nužna je i predanost u primjeni preporuka te procjene u kreiranju trenutnog djelovanja i definiranju budućih ciljeva.

Organizacije civilnog društva podsjećaju da je Europska unija sebi postavila osobit cilj jamčenja visoke razine socijalne zaštite (članak 2. Ugovora). One traže stvarno pravo na socijalnu zaštitu, uz stvarne mogućnosti za ljude zainteresirane za korištenje tih prava.

2. Tijekom posljednjih desetljeća Europska je unija usvojila određen broj odredbi o socijalnoj zaštiti, kao npr.:

- napatke o jednakosti muškaraca i žena u pitanjima socijalne sigurnosti (prosinac 1978. i srpanj 1986.);

- preporuke o općim kriterijima dostatnosti sredstava i potpora u sustavu socijalne zaštite (lipanj 1992.);

- preporuke o usklađivanju ciljeva i politike socijalne zaštite (srpanj 1992.);

- napatke o majčinstvu, posebno one koji se odnose na zaštitu majčinstva i zamjenskih usluga u nezavisnim profesijama (prosinac 1986.) i zaštitu trudnica na radu (1992.);

- preporuke vezane uz brigu o djetetu (ožujak 1992.).

Ovi različiti napuci i preporuke utjecali su na razvoj nacionalnih sustava socijalne zaštite. Organizacije civilnog društva bi željele da se objektivna i detaljna procjena njihovog utjecaja sistematski organizira. Štoviše, htjele bi:

- da se u sve socijalne preporuke i napatke uvrsti obvezatna klauzula o neregresiji: politike trebaju težiti postizanju visoke razine socijalne zaštite za sve;

- usvajanje napatuka (prinudne naravi) radije nego preporuka, kad god je to moguće.

3. I strukturni bi fondovi trebali imati veću ulogu u pitanjima europske socijalne politike; ipak opseg njihova djelovanja ostaje vezan uz zapošljavanje i, s tim povezane, inicijative (obučavanja, reintegracija).

² Socijalna sigurnost na horizontu 2000., ILO, Geneva 1984., članak 46, str. 26.

Organizacije civilnog društva u području socijalne politike zamijetile su da je interveniranje fondova u socijalnu infrastrukturu koncentrirano samo u oblastima navedenima u 1. cilju. No veliko siromaštvo postoji i u drugim područjima. Korištenje BDP-a kao reference ne može biti jedini kriterij za procjenu u tom pitanju.

Organizacije civilnog društva žele da se ciljevi i djelokrug djelovanja strukturnih fondova prošire u cilju zadovoljavanja potreba skupina stanovništva čiju socijalnu integraciju treba organizirati, barem na početku, bez obzira da li prvi put traže posao ili ponovno počinju raditi.

4. Organizacije civilnog društva su primijetile da se troškovi socijalne zaštite prečesto promatraju samo s perspektive troškova, iako su oni zapravo ulaganje u budućnost.

S druge strane, socijalne naknade pomažu u održavanju određene razine blagostanja. Bez nacionalnoga zdravstvenog osiguranja ili naknada za nezaposlene, naprimjer, zdravstveno bi stanje stanovništva svakako palo, a porastao bi i broj invalidnih radnika.

Nedovoljne socijalne naknade imaju također negativan učinak na dostupnost obrazovanja, jednakih mogućnosti za sve građane.

To će dugoročno svakako dovesti do povećanja troškova, posebno onih namijenjenih pomoći ljudima čiji su se uvjeti života naglo pogoršali jer nisu navrijeme poduzeli potrebne mjere da bi zadovoljili svoje potrebe.

I na kraju, trebalo bi naglasiti da su naknade socijalnog osiguranja faktor financiranja potrošnje: zato taj element ne bi trebalo zanemariti u analizi troškova socijalne zaštite.

5. Socijalne naknade – naročito pomoć onima kojima je to najpotrebnije – treba motriti u smislu socijalne integracije.

To nije "isključujuća plaća" kojom se isključenima osigurava minimalna pomoć (no ipak ih se ostavlja isključenima) niti pomoć uvjetovana nalaženjem zaposlenja u kontekstu različitih podstatusa, ne nudeći radnicima nikakva jamstva ili izgleda.

Gospodarske teškoće vjerojatno ograničavaju mogućnosti integracije onih s najnižom kvalifikacijom. No zato valja ispitati određene postupke.

Za vrijeme kampanje "Gradimo zajedno Europu solidarnosti" provedene 1994.-1995.,

prikazani su primjeri kreiranja novih poslova čiji su troškovi na kraju bili manji od onoga što bi bila stvarna pomoć nekvalificiranim, dugoročno nezaposlenim ljudima, što je također izvor ovisnosti i isključivanja. U sektoru socijalnog gospodarstva, stanovanja i okoliša također bi se mogao naći izvor većim šansama novog zapošljavanja.

Problemi socijalne zaštite su, zapravo, povezani s problemima zapošljavanja, izgledima za zapošljavanje u narednim desetljećima, koje će razmatrati i ostale skupine na Europskom forumu o socijalnoj politici.

Skupina za socijalnu zaštitu rado bi naglasila da u ovoj raspravi organizacije civilnog društva namjeravaju odbiti ono što su nazvali "isključujućom plaćom" kao i naknadu za različite oblike obveznog rada.

6. Nestabilnost tržišta rada, rastuća raznolikost, relativna mobilnost obiteljskih modela i demografskih trendova izmijenili su kontekst u kojem su se razvile mreže socijalne zaštite.

Europska je komisija najavila svoju namjeru promoviranja razmjene studija i iskustava u smislu individualizacije prava na socijalne naknade i postupno ukidanje tzv. izvedenih prava (tj. onih vezanih uz zapošljavanje partnera).

Organizacije civilnog društva u socijalnoj politici traže da se pažnja ne koncentrira isključivo na jednakost između muškaraca i žena i njihove profesionalne djelatnosti. Sustavi socijalne zaštite trebaju također jamčiti i dječje doplatke (obiteljske naknade i zdravstvenu zaštitu), kao i naknadu za određena razdoblja profesionalne neaktivnosti, motiviranih – između ostalog – obiteljskim obvezama (porodiljski dopust, bolovanje zbog njege člana obitelji) ili izostancima zbog dodatnog obučavanja (prekvalifikacije) ili privremenih društvenih obveza. Sljedeći problem kojega valja razmotriti jest problem starenja europskog stanovništva, ali i problem rastućeg broja ovisnih ljudi.

U nekim se zemljama eksperimentira s novčanim naknadama i uslugama, stoga bi korisna bila inicijalna procjena i rasprava o tome i na europskoj razini.

Osim toga, nacionalni sustavi socijalne zaštite ostaju većinom vezani uz profesionalnu aktivnost korisnika, prošlu ili sadašnju. U

kontekstu rastućeg broja nesigurnih profesionalnih statusa, nepotpunog staža, rada na određeno vrijeme, isključivanja s tržišta rada, organizacije civilnog društva traže da se svima zajamči dovoljna razina socijalne zaštite.

Razlika između socijalne sigurnosti u užem smislu riječi (vezane uz zapošljavanje i doprinose za socijalnu sigurnost) i socijalne potpore (koja se osniva na prihodima korisnika, a ne na njezinu/njegovu doprinosu), s vremenom je postala nejasna. Izgleda da je došlo vrijeme da se – unatoč financijskim teškoćama – cijeli sustav socijalne zaštite bolje prilagodi kontekstu nestabilnosti koji je u zadnjim desetljećima postao karakterističan za Europu.

7. U tom pogledu financiranje mreže socijalne zaštite svakako će biti značajan element rasprave.

Obvezni doprinosi za socijalno osiguranje tvrtki često se smatraju faktorom koji koči zapošljavanje. No nije dokazano da bi smanjenje opterećenja tim doprinosima automatski dovelo do pada nezaposlenosti.

Štoviše, demografski je trend izmijenio omjer između radnog i neradnog stanovništva. Ako je broj djece koja se uzdržavaju manji, s druge strane raste broj starijih ljudi, posebno onih koji ovise o tuđoj njezi. Troškovi za djecu su također veći, a obitelji ih čak duže uzdržavaju nego u prošlosti.

Konačno, troškovi socijalne zaštite i mogućnosti financiranja ne mogu se točno analizirati bez da se uzme u obzir i oporezivanje – izravni i neizravni porezi, porez na tvrtku, itd.

Bez zagovaranja bilo koje metode financiranja socijalne zaštite, organizacije civilnog društva inzistiraju na sljedećim elementima

– U nekim europskim državama može se zamijetiti tendencija decentralizacije socijalne zaštite – posebno vraćanja određenih odgovornosti regijama, općinama i privatnim dobrovoljnim organizacijama. Pozitivan efekt koji se pritom očekuje jest smanjenje raskoraka između institucija i usluga, s jedne strane, odnosno korisnika naknada, s druge strane. Taj transfer nadležnosti nije, međutim, uvijek praćen i transferom financijskih sredstava, na razini dovoljnoj za pokriće stvarnih potreba. Organizacije civilnog društva podsjećaju da se njihov položaj osniva na općoj solidarnosti: naime, razina država-članica je

ta koja treba jamčiti adekvatno financiranje socijalne zaštite.

– Stabilnost financiranja

Kako se može izbjeći ovisnost o gospodarskoj situaciji i/ili gospodarskoj politici u traženju alternativnih načina financiranja?

– Zahtjev za pravičnošću

Načelo globalne solidarnosti podrazumijeva sudjelovanje svih u njoj. No čini se da sadašnji sustav financiranja – putem doprinosa i poreza – favorizira određene izvore prihoda a kažnjava druge.

Osim toga, u zemljama u kojima je uobičajeno privatno osiguranje, a sustavi kolektivne socijalne zaštite su relativno ograničeni, ukupni troškovi obaju sektora ne čine se manjima, a ne spominje se da je podjela korisnika vrlo različita. Drugim riječima, troškovi višerazinske socijalne zaštite na kraju su jednaki, no posljedice se drugačije raspoređuju.

Organizacije civilnog društva ističu svoju opciju sustava koji se zasniva na globalnoj solidarnosti i distribuciji troškova i naknada, a koji bi bio pravičan što je više moguće.

8. Socijalne organizacije civilnog društva na kraju naglašavaju i ulogu koje dobrovoljne organizacije imaju u prepoznavanju potreba ljudi. One su često više u mogućnosti prepoznati javljanje novih socijalnih potreba. Neke su od njih uključene u upravljanje socijalnim naknadama, komplementarnima transferima novca. One preuzimaju i zadatak podrške ljudima kad im je potrebna, istovremeno s financijskim intervencijama.

Predstavljajući različite kategorije stanovnika i posebno sve marginalne skupine – siromašne, beskućnike, izbjeglice, itd., dobrovoljne su organizacije njihovi glasnogovornici i u tom svojstvu namjeravaju se uključiti u konzultacije koje se organiziraju na europskoj razini o različitim aspektima socijalne zaštite.

9. Socijalna zaštita u suštini je odgovornost država-članica Unije. Istina je, svakako, da to spada i u europsku nadležnost, posebno zbog slobodnog odabira boravišta ljudi i "europizacije", zapravo internacionalizacije gospodarskih aktivnosti.

Načelo supsidijarnosti treba pozitivno primijeniti u smislu komplementarnosti opsega interveniranja na europskoj i nacionalnoj razini, a ne u smislu suprotstavljanja ili natjecanja.

Da bi se spriječilo usporavanje Europske unije u napredovanju prema visokoj razini socijalne zaštite prema članku 2. Ugovora, važno je za budućnost osigurati dobru pravnu

osnovu za socijalnu politiku. Stoga organizacije civilnog društva u socijalnoj politici traže da "Međuvladina konferencija" u tom smislu izmijeni i Ugovor.

UVAŽAVANJE SPECIFIČNIH KARAKTERISTIKA UDRUGA U SOCIJALNOM SEKTORU NA EUROPSKOJ RAZINI

UVOD

Udruge u socijalnom sektoru žele da se njihov glas čuje u Europi.

Organizacije civilnog društva u socijalnom sektoru Europske zajednice daju značajan doprinos izražavanju i jačanju uloge pojedinaca i brige za uvažavanje njihovih zahtjeva, posebno za ranjive članove društva i njihovih zajamčenih prava. Oni doprinose solidarnosti među građanima i preuzimanju odgovornosti, a time doprinose i demokraciji. Te organizacije promoviraju i socijalne usluge i vode ustanove, te u tom svojstvu zapošljavaju milijune ljudi na dobrovoljnoj osnovi i uz plaćanje.

Udruge socijalnog sektora uključene su u rasprave o reformi Ugovora što se održavaju u okviru "Međuvladine konferencije" 1996., pošto se zalažu za ostvarenje:

- istinske socijalne Europe koja će priznavati i jamčiti osnovna prava svim stanovnicima, a koja se ne mogu ograničiti samo na prava radnika, unatoč njihovoj važnosti;

- istinsku Europu građana, u kojoj će pojedinci izravno sudjelovati u definiranju tipa društva kakvoga sami žele.

Udruge socijalnog sektora preteče su međusobne suradnje u javnom interesu na nacionalnoj razini i svakako bi htjele da ih se čuje na europskoj razini.

Primjećuje se početak uvažavanja uloge udruga socijalnog sektora na europskoj razini.

U Deklaraciji 23. (dodatak Maastrichtskom ugovoru), koja posebno uvažava "dobrotvorne udruge i zaklade kao institucije odgovorne za socijalne ustanove i usluge", Europska unija i Europska zajednica priznaju nužnost suradnje s organizacijama civilnog društva iz socijalnog sektora.

"Bijeli papir" o budućnosti europske socijalne politike također naglašava važnost su-

radnje između Europske zajednice i udruga socijalnog sektora. U glavi VIII. utvrđuje se da one "imaju pravo biti konzultirane od Unije i da imaju pravo sudjelovanja u procesu promjena".

Ipak, njihova specifična uloga je još uvijek nedovoljno poznata i priznata, čak i ako se zna da su one neprofitni partner i razlikuju se od:

trgovačkih društava

Tržište je moćan instrument transformacije društva. I Europa ozbiljno računa na pogodnosti velikoga jedinstvenog tržišta. Svakako, profit koji je osnova trgovačkom načinu razmišljanja, pronalazi značenje u vrlo ograničenom kontekstu trgovačkih odnosa i tržišne razmjene.

Kad se radi o odnosima druge vrste, profit nema značenja. Ekonomisti, koji su stručnjaci za tržište, teško mogu razumjeti i analizirati altruističko ponašanje koje ne podliježe utilitarističkoj logici interesa.

Udruge socijalnog sektora slijede drugačiju logiku, onu neprofitnu, koja ih čini:

- demokratskim i spremnima na suradnju, suprotno od hijerarhijskih ili trgovačkih organizacija;

- holističkom strukturom, suprotno individualizmu tržišta;

- oblicima ugovora između građana ili socijalnim paktovima koji nadilaze poslovnu trgovinu. Socijalna povezanost je izraz tih socijalnih odnosa koji su trajni i barem djelomično izgrađeni na altruizmu i donacijama;

- arenom u kojima se globalno sagledavaju pojedinci i njihovi problemi. Tržište dijeli na segmente, razdvaja, specijalizira. S druge strane udruge se zalažu za globalan pristup; usmjerene su na "kompletnog čovjeka" a ne na radnika, potrošača, stanara ili stanodavca. Na taj su način udruge razvile oblike društve-

nog "personalizma" i "potpore" čiji je cilj ponuditi pojedincima globalne i mnogostruke usluge prilagođene stanju najslabijih, najsiromašnijih, najisključenijih pojedinaca.

javnih zajednica

Udruge nisu dio javnog sektora: one nemaju ni njihov legitimitet ni standardizirani pristup. No mnoge udruge iz socijalnog sektora rade u ime države, jer država na njih prenosi sve više zadataka putem supsidijarnosti.

No u mnogim slučajevima one otvaraju mogućnosti na područjima na kojima država nije prisutna ili je njena uloga nedostatna. Njihovo je djelovanje specifično: oni provode oblike solidarnosti koji su konkretni, aktivni i dobrovoljni, a ne standardizirani prema zahtjevima većine glasača.

Što su udruge socijalnog sektora?

1) Udruge čine arenu solidarnosti među građanima.

2) Udruge socijalnog sektora su socijalni čimbenici čije je djelovanje u javnom interesu i doprinosi gospodarskoj i socijalnoj koheziji.

3) Udruge socijalnog sektora prepoznaju socijalne zahtjeve i štite ranjivije članove društva.

UDRUGE ČINE ARENU SOLIDARNOSTI MEĐU GRAĐANIMA

U našim složenim društvima koja su podložna zahtjevima globalizacije i sve izraženijega gospodarskog natjecanja, što proizvodi destabilizirajuće i destrukturirajuće socijalne efekte, tradicionalni oblici političkog i profesionalnog predstavljanja ne mogu u svom sadašnjem obliku, i sami po sebi izraziti sve probleme društva koje prolazi "porođajne bolove" promjena.

U društvu u kojem je uloga rada upitna, u kojoj pojedinci ne nalaze uvijek potporu snažnih stručnih i obiteljskih struktura, u kojem se uznemirujući "drugačiji" elementi manje više – stalno odbacuju i stoga društvo proizvodi isključenost, udruge socijalnog sektora u ulozu su "punopravnih socijalnih partnera".

Dinamizam udruga u zemlji direktan je odraz njihove razine demokratskog razvoja

Mjera društvene sposobnosti jest preuzimanje brige za sebe, ali i interakcija s postojećim strukturama moći: državom, gospodarskim silama itd.

Karakteristika udruga je, zaista, aktivno i demokratsko sudjelovanje:

– udruživanje je dobrovoljno i slobodno; udruge se udružuju ili ostaju samostalne na osnovi angažmana;

– oslanjaju se na dobrovoljan rad i uključenost koja prelazi financijske donacije;

– otvorene su svima a ne samo nekim kategorijama (radnicima, registriranim glasačima, itd.);

– njihove su usluge zasnovane na poštivanju pojedinca i njegove cjelokupnosti;

– štite prava svih i omogućavaju svakom (uključujući i manjine) da izraze svoja prava i zahtjeve.

Njihovo se djelovanje osniva na mobilizaciji i konkretnom sudjelovanju uključenih osoba.

Na taj način udruge omogućuju zajednicama (a prvenstveno i najviše zainteresiranim osobama i njihovim obiteljima) da se uključe u javno djelovanje. One potiču i vode niz integracijskih politika. Kao davatelji usluga, naknada i mjera, one jamče primjenu prava i ispunjenje zahtjeva, posebno u slučaju manjina.

One mijenjaju politiku i svojim prisustvom u sektoru te angažmanom omogućuju artikuliranje novih usluga i zahtjeva. Zbog važnosti ljudskih odnosa u naknadama i uslugama koje udruge daju, takve su strukture bliske korisnicima.

Prije svega one djeluju u mreži u kojoj nisu važni trenutni rezultati (pogotovo ako se ocjenjuje u smislu profita ili isplativosti), nego je važno uspostavljanje veza. One grade sustav međusobne razmjene (prije svega iskustva i znanja) između osoba u svim aspektima društva, bilo zaposlenika, dobrovoljnih radnika ili korisnika, stvarajući pritom solidarnost i socijalnu povezanost, bez kojih naša društva ne bi mogla egzistirati.

Puno priznanje uloge udruga socijalnog sektora ogleda se i u njihovoj specifičnoj ulozi u oblasti socijalne politike.

Udruge socijalnog sektora su društveni čimbenici koji djeluju u javnom interesu i doprinose gospodarskoj i socijalnoj koheziji

Sustavi socijalne zaštite i usluga od javnog interesa osnovne su europske vrijednosti.

Europa ne bi trebala biti samo veliko tržište ili područje slobodne trgovine koje se osniva samo na poštivanju pravila natjecanja. Natjecanje je samo sredstvo, ali ne i cilj. Kao što je navedeno u članku 2. Ugovora u Europskoj uniji, cilj Europske zajednice je "visoka razina zaposlenosti i socijalne zaštite, rast životnog standarda i kvalitete života, gospodarska i socijalna kohezija (...)".

Europski socijalni model osniva se na sustavima socijalne zaštite i javnih usluga koje će osigurati socijalnu solidarnost i socijalnu koheziju, da bi mogle jamčiti osnovna prava pojedinaca te ujednačiti i regulirati neke destabilizirajuće efekte tržišta.

Iako su mjesto i uloga udruga socijalnog sektora različiti u svakoj europskoj zemlji, njihova je uloga u socijalnim sustavima nezamjenjiva i što se tiče uvažavanja zahtjeva i njihova izražavanja, i što se tiče davanja socijalnih usluga.

U svakoj zemlji Europske zajednice organizacije socijalnog sektora imaju drugačiji položaj, već prema načinu na koji je organizirana zaštita političkih, civilnih, gospodarskih i socijalnih prava pojedinaca te načina na koji je osmišljen sustav socijalne zaštite. Njihov položaj ovisi o nacionalnim, povijesnim i ideološkim osnovama i načinima državne intervencije, lokalnim zajednicama, kao i trgovačkom i neprofitnom sektoru.

Neke su udruge utemeljene u zajednici, religiji, humanitarnosti ili suosjećanjima, a druge nisu. Cilj nekih je štititi svoje članove, druge imaju više općenite ciljeve, neke djeluju u okviru specifične oblasti djelovanja, a ostali obuhvaćaju čak nekoliko područja. I na kraju, mnoge od njih usmjerene su na zaštitu prava, dok ostale pružaju usluge ili reagiraju na stvarne potrebe.

S obzirom na sve to, udruge socijalnog sektora integralan su dio europskih socijalnih sustava, koji su trenutno pod izuzetnim pritiskom. U Europi je takve usluge dugo vremena pružala država. U mnogim zemljama država ih nastoji prenijeti na civilno društvo i njegove predstavnike, tj. udruge socijalnog sektora.

U Francuskoj velik broj udruga, u partnerstvu s državom, organizira akcije solidarnosti ili razvoja, i povjerene su im misije u javnom interesu. U Njemačkoj se po načelu supsidijarnosti preporuča da se socijalne usluge povjere prvenstveno organizacijama utemeljenima na udruživanju. U Ujedinjenom Kraljevstvu, nakon mnogo godina socijalne države, država se oslobađa upravljanja uslugama te se nastoji uspostaviti mješovito gospodarstvo socijalnih potpora u kojima bi se udruge i privatni sektor međusobno natjecali za jedinstven izvor financiranja, tj. državni izbor financiranja. U Danskoj, u kojoj država jamči pravo na socijalnu sigurnost, koje je priznato kao osnovno građansko pravo, zajednički djeluju i javni sektor i udruge. U Portugalu, sporazumi o upravljanju koji su zakonski formalizirani, povezuju državu i udruge socijalne solidarnosti.

Udruge igraju bitnu ulogu u povećanju socijalnog blagostanja.

Njihova globalna vizija socijalnog i gospodarskog sektora smješta ih među zagovarateljice načela solidarnosti i pomoći na kojima se osnivaju sustavi socijalne zaštite u Europi. One stvarno vjeruju da za provođenje solidarnosti ne može biti odgovorna samo država, iako njena uloga u toj oblasti ostaje i dalje bitna, ali da svoje mjesto u civilnom društvu, na dobrovoljnoj i dogovornoj osnovi, moraju pronaći:

- uzajamnost među građanima, npr. solidarnost među generacijama zasniva se na društvenom povezivanju i ne može se nametnuti;

- nastanak fenomena isključenosti dokazao je tijesnu povezanost građanskih i socijalnih prava, kao i činjenicu da su često isključeni upravo ljudi koji teško ostvaruju prava kao građani: koji nemaju identifikacijskih isprava, nemaju stalno prebivalište itd.

I na kraju, na polju socijalnih usluga solidarne udruge mogu dati ponudu kombinaci-

jom trgovačkih i netrgovačkih te javnih i privatnih sredstava, i to uz niže troškove za zajednicu:

- kada su usluge od strane državnih organa nedovoljne (npr. zahtjevi manjina);
- u oblastima u kojima tržišni mehanizmi ne funkcioniraju (neisplative usluge u smislu tržišne vrijednosti).

Udruge socijalnog sektora znaju prepoznati socijalne zahtjeve te štite ranjivije članove društva

Udruge socijalnog sektora bitan su čimbenik solidarnosti i uzajamnosti u društvu, izložene velikim promjenama.

One su sredstvo izražavanja različitih socijalnih skupina, uključujući i manjine.

Udruge su na prvoj liniji u borbi za priznanje prava i zahtjeva ljudi s problemima zdravlja, stanovanja, siromaštva i socijalnog i profesionalnog uključivanja itd.

One interveniraju kod države na nacionalnom nivou i djeluju na europskoj razini u cilju osiguranja osnovnih prava za sve.

Posebno pomažu najsiromašnije i najranjivije članove društva, te stvaraju društvenu povezanost koja takvim ljudima omogućuje borbu protiv isključenosti.

Ne ograničavaju se samo na pomoć u izvanrednim situacijama nego i savjetuju ljudima kako da riješe svoje probleme, kako da pronađu uzroke i preuzmu odgovornost za svoj život. Njeguju asocijativni život stanovništva, uključujući i one suočene s određenim teškoćama.

I da zaključimo, ulogu udruga socijalnog sektora i priznavanje njihovih specifičnih osobina treba ojačati unutar nacionalnih i međunarodnih resora.

S obzirom da je "zapošljavanje i borba protiv isključenosti" (Westendorpov izvještaj) među glavnim ciljevima Unije u narednim godinama, valja učiniti sve da bi se udruge socijalnog sektora uključile u izgradnju socijalne Europe, koja će to ime svakako zaslužiti.

Ne može se promišljati o europskoj socijalnoj politici koja ne računa s udrugama socijalnog sektora kao bitnih socijalnih čimbenika, i koja se djelomično ne oslanja na njih.

* Holizam: koncept suprotstavljen metodološkom individualizmu, koji se osniva na interpretacijama globalne naravi. U "holističkim" društvima (Indija Louisa Dumonta), članstvo u skupini (kaste, društvene klase) ima prioritet nad individualnim.

FINANCIRANJE EUROPSKIH SOCIJALNIH ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA

Lipanj 1999.

UVOD

U financiranju europskih organizacija civilnog društva koje djeluju u socijalnom sektoru, nužno je potrebna reforma.³ Europsko povjerenstvo povijesno je postupalo s organizacijama civilnog društva na *ad hoc* osnovi, bez odgovarajućih postupaka ili struktura koje bi koordinirale njihove aktivnosti u svim sektorima. Studija članova Platforme europskih organizacija civilnog društva u socijalnoj politici pokazala je da je trenutno stanje financiranja kritično, te da se većini čini da je njihov rad ugrožen uslijed kompliciranih administrativnih postupaka i struktura u okviru

različitih usluga Povjerenstva koje se bavi financiranjem organizacija civilnog društva.

Službenici europskih institucija često naglašavaju važnost uloge organizacija civilnog društva u podržavanju civilnog dijaloga i izgradnji socijalne Europe, bliske svojim građanima. No te iste institucije često su odgovorne za djelovanje koje ugrožava sam opstanak organizacija civilnog društva, proizvoljnim smanjivanjem proračuna i financiranja. Štoviše, trenutni se sustav osniva na godišnjem financiranju projekata, a ne na višegodišnjim programima, što podriiva učinkovitost mnogih europskih organizacija civilnog društva u njihovu strateškom planiranju i razvoju politike.

³ Ovaj je dokument objavljen u lipnju 1999. godine, a dostupan je na web-adresi: www.socialplatform.org.

Stanje je došlo do kritične točke u lipnju 1998. godine kada je odluka Povjerenstva o zamrzavanju niza proračunskih linija koje su potpomagale rad organizacija civilnog društva s nekim ranjivijim skupinama u Europi, natjerala dio organizacije civilnog društva na zajedničku akciju bez presedana. Organizacije civilnog društva s razvojnim, socijalnim, ekološkim programima i programima ljudskih prava, napravile su zajednički idejni plan s ETUC-om i započele kampanju "crvenih kartona" (*Red Card Campaign*). No postignuto je djelomično rješenje. Svakako, kombinacija novih pravila koje je uvelo Povjerenstvo s Vademecum-om za dodjelu sredstava za projekte, kao i manjak političke volje da se osnuje struktura koja bi se bavila problemom financiranja organizacija civilnog društva, značila je da se kriza nastavlja. Stoga je potrebna hitna akcija, jer situacija postaje neodrživa za gotovo sve europske organizacije civilnog društva.

Predlaganjem ovoga dokumenta naša je namjera bila da se upozori europske institucije na ozbiljnost situacije europskih organizacija civilnog društva, te doprinese pronalaženju dugoročnog rješenja za ovo urgentno pitanje.

Ovaj se dokument primarno bavi teškoćama vezanima uz osnovno financiranje (tj. stalni troškovi osoblja i troškovi poslovanja europskih organizacija civilnog društva), a dio teškoća koje smo naglasili prvenstveno se odnosi na financiranje projekata.

ULOGA EUROPSKIH ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA

Europske organizacije civilnog društva u socijalnoj politici na jedinstven način doprinose izgradnji Europske unije kojoj je cilj bliskost i građanima.

Civilni dijalog: glas građana

Europske organizacije i mreže, zbog svoje reprezentativne strukture i raznolikosti članstva, bitan su faktor u izgradnji kohezivne Europe koja se osniva na socijalnoj pravdi, jednakosti, jednakim mogućnostima i solidarnosti.

Europske organizacije civilnog društva svojim zastupanjem javnog interesa i organiziranoga civilnog društva omogućavaju da građani iz najširih društvenih slojeva mogu

doprinijeti stvaranju Europe građana. Svaka europska organizacija civilnog društva po sebi je platforma koja okuplja članove da bi jedni od drugih učili, radili zajedno i time postigli zajedničke stavove o europskim pitanjima.

One su stoga nezamjenljiv faktor pomicanja i međusobnog približavanja nacionalnog mišljenja. Svojim zalaganjem za europsku dimenziju one među članstvom potiču izražavanje mišljenja o pozitivnim europskim pristupima koji se osnivaju na mišljenju građana. To je srž rada Platforme europskih organizacija civilnog društva u socijalnoj politici i njihovih članova. Razvoj i jačanje civilnog dijaloga s europskim organizacijama civilnog društva jednako je važan kao i socijalni dijalog s europskim socijalnim partnerima.

Razvoj politike, dobre prakse, transfer znanja

Europske organizacije civilnog društva, kroz različitost svoga članstva, podržavaju međusobno povezane sustave, što omogućuje razmjenu ideja, stručnog znanja, iskustva i dobre prakse širom Unije. Upravo su stoga one model europske kohezije.

One u državama-članicama Europske unije igraju središnju ulogu u redefiniranju ključnih komponenti uspješnog djelovanja i interveniranja, pomažu u promoviranju dobre prakse koja se može prenijeti uz maksimalan učinak i minimalne troškove. Uz to one obučavaju i potiču i ostale koji to opet prenose svojim članovima širom Unije. Taj proces potiče pojavu voditelja i trenera, doprinosi razumijevanju kulturnog identiteta, poštivanja različitosti i važnost solidarnosti i jedinstva u Europi.

Kombinacija praktičnih vještina, stručnosti i kritičke analize omogućava europskim organizacijama civilnog društva da usmjere rezultate individualnih i transnacionalnih projekata u političke prijedloge na razini EU. Štoviše, one koriste svoje učenje i iskustvo iz lokalnih projekata da bi potkrijepile i ojačale reagiranja na politiku EU. Ta su nastojanja kasnije osnažena na razini Platforme europskih organizacija civilnog društva u socijalnoj politici, pri čemu zalaganje i opredijeljenost organizacija članica za zajednički rad gradi sinergiju, ekonomiju obima i optimalno korištenje sredstava u socijalnoj politici.

Izgradnja kapaciteta, komunikacija i konzultacije

Europske organizacije civilnog društva igraju važnu ulogu u širenju informacija među svojim članovima. Oni "demistificiraju" i tumače europsku politiku i postupke, dajući pravovremenu i relevantnu informaciju svojim članovima u prikladnom obliku, bliskom korisnicima, jačajući time opredjeljenje Unije za transparentnost informiranja.

One prikupljaju sve relevantne podatke, i pozitivne i negativne, o utjecaju prijedloga i mjera EU s perspektive svojih konstitutivnih skupina, i djeluju kao katalizator za građane s posebnim životnim iskustvima, da aktivno sudjeluju u raspravi o europskoj politici. Europske organizacije civilnog društva aktivno promoviraju angažman organizacija članica koje same možda imaju ograničene izvore sredstava u svojim državama članicama, no koje ipak imaju značajnu i legitimnu ulogu u odnosu na politike i programe EU.

Nadzor i evaluacija

Europske organizacije civilnog društva često nude nezavisne statističke i kvalitativne podatke o pitanjima od primarne važnosti za europske građane, kao što su predložene reforme strukturnih fondova, ili nove socijalne isključenosti i antidiskriminacijske politike.

Svojim mrežama i sveobuhvatnim radom na terenu, one mogu igrati važnu ulogu kontrolnog organa na svim razinama u nadzoru i procjeni razvoja EU s perspektive prava građana. Time se one konfrontiraju i traže objašnjenja za prijedloge, akcije i inicijative koje bi mogle imati negativan ili diskriminacijski utjecaj na socijalnozastupljene skupine.

KAKO SE FINANCIRAJU EUROPSKE ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA

Iako su uredi europskih organizacija civilnog društva smješteni u jednoj od država članica Unije, njihova je usmjerenost europska. To je često značilo da neki izvori financiranja, koji su bili dostupni nacionalnim ili lokalnim organizacijama civilnog društva, često nisu bili otvoreni njima. Stoga su njihovi proračuni značajno niži u usporedbi s nacionalnim organizacijama civilnog društva. Neke su organizacije civilnog društva privukle manje iznose korporacijskih i zakladnih financijskih sred-

stava, što je bilo od premalog značaja da bi se na njih mogle osloniti. Isto se to može reći i za male iznose financiranja od strane država članica za posebne programe. Europske se organizacije civilnog društva oslanjaju uglavnom na tri glavna izvora financiranja:

1. članarine nacionalnih organizacija civilnog društva ili mreža;
2. osnovno financiranje iz sredstava Europskog povjerenstva;
3. financiranje projekata iz sredstava Europskog povjerenstva.

Anketa koju je provela Platforma europskih organizacija civilnog društva u socijalnoj politici pokazala je da zapravo nema dosljednosti u sadašnjem načinu financiranja ovoga sektora.

Ograničen broj mreža (oko polovine) prima osnovno financiranje, no i to je često pod prijetnjom iz niza različitih izvora. Dio njih je financiran iz dijela A-proračuna Zajednice, pa se stoga smatraju dijelom akcija poduzetih od strane Povjerenstva radi vlastitoga uspješnog djelovanja, dok se ostali financiraju iz dijela B-proračuna i smatraju se vanjskim djelovanjem.

Europske organizacije civilnog društva uglavnom pokrivaju tekuće troškove iz sredstava za različite projekte, koji su po svojoj naravi nesigurni. To dodatno stvara organizacijama velike teškoće u dugoročnom planiranju, upravljanju i planiranju osoblja. Većina projektnih sredstava zahtjeva od 10% do 70% sufinanciranja, što je dodatna zapreka koja smanjuje financijsku fleksibilnost i ograničava učinkovitost i inovativnost organizacije civilnog društva.

Ne može se očekivati da članarine/upisnine organizacija civilnog društva pokriju tekuće troškove aktivnosti na europskoj razini, a teško su im dostupna ostala financijska sredstva. Za njih nema druge mogućnosti nego da im Europska zajednica odredi efikasnu i transparentnu strukturu financiranja.

Dodatan problem stvara im i plan plaćanja koji je natjerao gotovo sve organizacije civilnog društva, koje dobivaju sredstva od Povjerenstva, da posuđuju od banaka eda bi zadržale projekte financirane od Povjerenstva. Štoviše, Povjerenstvo pritom ne nadoknađuje troškove kamata, osim u slučajevima iznimnog kašnjenja.

PRIJEDLOZI

Razmatrajući gornju analizu, Platforma europskih socijalnih organizacija civilnog društva smatra da bi sljedeći prijedlozi mogli biti prvi korak u razvoju zdravog i rastućeg sektora organizacija civilnog društva, a koji bi pozitivno utjecao na jačanje civilnog društva, demokracije i sudjelovanja.

1. Europske organizacije civilnog društva koje udovoljavaju jasno utvrđenim kriterijima reprezentativnosti, efikasnosti, dobrog gospodarenja te upravljanja i djelovanja u skladu s jednakim mogućnostima, trebale bi dobiti osnovna financijska sredstva na višegodišnjoj osnovi koja bi uključivala odgovarajuće administrativne troškove i troškove upravljanja, kao i troškove održavanja zakonom propisanih sastanaka.

2. Potreban je i efikasan plan za dodjelu sredstava za projekte i plaćanja radi postizanja uspješnoga organizacijskog upravljanja i dobre prakse.

3. Projekte i proračun u načelu bi trebalo dogovoriti Povjerenstvo i organizacije civilnog društva najmanje četiri mjeseca prije početka godine.

4. Odgovornost za pitanja poput ugovora, plaćanja, raspisa projekata, problema financiranja trebala bi biti jasno definirana i na službenoj i na političkoj razini

5. Postupke navedene u Vademecum treba izmijeniti. Naročite teškoće stvara pitanje bankovnih jamstava za dodjelu sredstava za projekte iznad 100.000 eura i neujednačenost apliciranja za donacije u robi ili uslugama

POJEDINOSTI PRIJEDLOGA

1. Europskim organizacijama civilnog društva trebalo bi biti dostupno osnovno financiranje. Onima koje udovoljavaju jasno utvrđenim kriterijima reprezentativnosti, efikasnosti, dobrog gospodarenja te upravljanja i djelovanja u skladu s načelom jednakih mogućnosti, trebalo bi omogućiti korištenje osnovnih sredstava.

- Osnovno financiranje tih organizacija trebalo bi dugoročno biti dio A-proračuna. No osnovno financiranje europskih organizacija civilnog društva svakako mora biti uključeno i u tzv. okvirne programe, i to kratkoročno i srednjoročno.

- Financiranje europskih organizacija civilnog društva treba se osnivati na predočenju

trogodišnjih planova, s dvogodišnjim i trogodišnjim financiranjem, uz uvjet kontrole kvalitete i revizije.

- Europski bi parlament trebao odrediti ukupan iznos proračuna namijenjenoga europskim organizacije civilnog društva.

- Pod okriljem Generalnog tajnika Povjerenstva valjalo bi osnovati "Povjerenstvo za dodjelu sredstava za projekte", koje bi procjenjivalo molbe, te osnovalo registar europskih organizacija civilnog društva koje dobivaju osnovno financiranje. Parlament bi bio obavešten o tim odobrenim sredstvima.

2. Treba napraviti pravičan i efikasan plan apliciranja za sredstva i plaćanja koji bi poticao efikasno organizacijsko upravljanje i dobru praksu.

Trenutno važeći plan plaćanja od 30% sredstava za projekt, plaćenih u roku od dva mjeseca od početka projekta, 40% sredinom projekta i 30% po prihvaćanju završnog izvještaja, dovodi do toga da je većina organizacija civilnog društva veći dio vremena u dugovima.

Takav nepravičan plan plaćanja, zajedno s neefikasnim administrativnim postupkom, može značiti da su organizacije do 5,5 mjeseci godišnje u dugovima. Za projekt od 200.000 eura uz kamatnu stopu od 6% troškovi iznose 5.500 eura a Povjerenstvo ih ne nadoknađuje.

Sve organizacije civilnog društva koje dobivaju osnovno financiranje, ili imaju projekte od Povjerenstva, moraju ili unaprijed same financirati projekt ili moraju posuditi sredstva iz banke. Štoviše, posljedice kašnjenja obrade molbi stvara organizacijama izuzetne probleme, i s novčanim tijekom i u upravljanju. Stoga one:

- moraju posuditi velike iznose i platiti kamatu. Nedavni primjer je organizacija koja je prošle godine platila više od 23.000 eura bankovnih troškova;

- nisu u mogućnosti izvršiti plaćanja prema organizacijama članicama koje sudjeluju u projektu, što dovodi do ugrožavanja tih projekata ili potpunog povlačenja iz njih;

- prekidaju odnos povjerenja s davateljima usluga zbog kašnjenja s plaćanjem redovnih računa. Jedna od najvažnijih europskih organizacija civilnog društva, primjerice, završila je na sudu zbog neplaćanja troškova socijalnog osiguranja;

– imaju poremećaj u isplati plaća: npr. prošle godine generalni direktori u dvjema organizacijama civilnog društva nisu dobili plaću preko tri mjeseca, a jedna organizacija civilnog društva neće isplatiti mjesečnu plaću cjelokupnom osoblju za lipanj 1999. godine.

3. Planiranje i odobravanje godišnjih planova i sredstava za projekte u principu bi trebalo dogovoriti najmanje četiri mjeseca prije početka godine.

Nakon što Parlament konačno potvrdi proračun, Povjerenstvo odobrava osnovno financiranje projekata. Za mnoge organizacije civilnog društva to znači da pregovaraju o proračunu tek nakon početka godine. U 1999. niz organizacija civilnog društva s osnovnim

financiranjem nije potpisao ugovor do kraja svibnja, znači oko dva mjeseca nakon početka financijske godine.

4. Odgovornost za pitanja poput ugovora, plaćanja, raspisa projekata, problema financiranja, trebala bi biti jasno definirana i na nivou službenika i na političkoj razini.

- Povjerenstvo bi trebalo uvesti postupak za dobivanje povratne informacije (*feedback process*), kako bi se organizacije civilnog društva uključile u dijalog o tijeku projekta. Takav bi postupak mogao uključiti i godišnje seminare ili okrugle stolove, kao i sustavni postupak nadzora i kontrole kvalitete.

- Treba također uvesti i postupak za žalbu i ispravak.

BARCELONA 2000.: NA PUTU PREMA SOCIJALNOJ EUROPI

PROCJENA SOCIJALNE PLATFORME O NAPRETKU PREMA LISABONSKOM STRATEŠKOM CILJU

Sažetak: zahtjevi socijalne platforme prema summitu u Barceloni

- Iako svi sudionici skupa u Barceloni priznaju potrebu za integralnom strategijom koja bi uključivala socijalnu, ekološku i gospodarsku dimenziju, ne vjerujemo da je takva strategija dosada primijenjena.⁴

- Za osiguranje integralne strategije potreban je prethodni cjelovit postupak procjene. Godišnji "Proljetni summit" može i trebao bi imati veliku važnost za procjenu socijalne, ekološke i gospodarske politike u EU. No taj je proces nedovoljno jasan i cjelovit.

- Borbu za socijalnu integraciju treba nastaviti politikom EU, a posebno gospodarsku politiku treba uskladiti sa socijalnim ciljevima definiranim u Lisabonu.

- Između socijalne i gospodarske politike najčešće postoji ili slaba ili nikakva uskladenost. "Opće smjernice gospodarske politike" koje godišnje objavljuje EU, trebale bi razmotriti koje gospodarske su akcije potrebne za razvoj socijalne kohezije.

- Razina bruto društvenog proizvoda po stanovniku (BDP) sama po sebi nije dobar pokazatelj uspjeha EU. BDP po glavi stanov-

nika nije pravi pokazatelj bogatstva; on mjeri samo gospodarski rast, a ne uzima u obzir socijalne i ekološke faktore.

- Da bi "Otvorena metoda koordinacije" profunkcionirala, civilno društvo valja sagledati kao pokretača rasta standarda i jačanja politike. Organizacije civilnog društva i one kojih se to izravno tiče, trebalo bi ohrabriti da preuzmu važnu ulogu u definiranju pokazatelja, odabiru ciljeva i politike te procjeni primijenjenih metoda.

- Prioritet bi trebao biti iskorjenjivanje siromaštva. No otvaranje novih radnih mjesta samo po sebi nije dovoljno da bi iskorijenilo socijalnu isključenost.

- Ciljeve za skrb o djeci treba postaviti ambicioznije, a zauzetost postaviti na načelu jednakosti spolova.

- Cijeloživotno učenje treba sagledati kao instrument gospodarske politike i politike zapošljavanja, ali i kao socijalni cilj koji bi trebao biti dostupan svima u društvu a ne samo onima s najvećim izgledima za zapošljavanje.

- Dobrodošle su i akcije s ciljem suzbijanja isključenosti. No nužno je korištenje i komplementarnih ciljeva, akcija za rast prihoda svih koji su ispod medijana dohotka, a ne samo na razini od 60%.

- Siromaštvo se ne može mjeriti samo s aspekta novca. Nužno je razviti sofisticiranije

⁴ Ovaj je dokument objavljen u ožujku 2002. godine, a dostupan je na web-adresi: www.socialplatform.org.

pokazateljke kvalitete života, uključujući između ostalog i elemente zdravlja, stanovanja i obrazovanja.

UVOD

Lisabonski summit iz ožujka 2000. postavio je ambiciozan cilj: učiniti Europsku uniju dinamičnim, konkurentnim, održivim gospodarstvom, zasnovanom na znanju, s punom zaposlenosti te jakom gospodarskom i socijalnom kohezijom. Dvije godine kasnije europske se vode vraćaju na Iberski poluotok, da bi u Barceloni 2002. procijenile koliko ono izrečeno u Lisabonu odgovara stvarnosti.

Između ta dva odredišta na jugu, izlet sjeverno do Gothenburga (lipanj 2001.) doveo je do stvaranja "Strategije za održiv rast", a na summitu u Barceloni po prvi put će se procijeniti sve dimenzije zajedno – socijalna, gospodarska i ekološka.

Usklađivanje politika je od velikog značenja, kao i proces cjelokupne godišnje procjene. Iz tog razloga Socijalna platforma udružila se s Europskim uredom za okoliš i Europskom sindikalnom konfederacijom u cilju izrade zajedničke analize – koja uključuje socijalne, ekološke i gospodarske probleme. Nadamo se da će ta zajednička akcija civilnog društva dovesti do pojačanog pritiska, u smislu razvoja stvarno usklađenih politika na europskoj razini.

Dok je takav zajednički pristup i dalje potreban, ovaj dokument nudi detaljniju analizu socijalnog stanja u EU od Lisabona do Barcelone. Pritom je usmjeren na napredak u cilju provedbe Lisabonskih ciljeva i komentira analize Europskog povjerenstva pripremljene za Barcelonu (*Lisabonska strategija – Ostvarivanje promjene*, COM (2002.) 14). Ovaj dokument također komentira *Rezultate primjene ciljeva socijalne politike* (COM (2002.) 89), u kojima Povjerenstvo procjenjuje određene mjere poduzete u cilju unapređenja socijalne politike u skladu s Lisabonskim strateškim ciljem.

Sljedeće, dalje priložene komentare iznijela je Socijalna platforma uoči ožujskog summita u Barceloni, nakon konzultiranja svih svojih članova.

POTREBA ZA RAZVOJEM INTEGRALNE STRATEGIJE ODRŽIVOSTI

Iako su se svi dionici summita složili o potrebi stvaranja cjelovite, integralne strategije koja bi uključivala socijalnu, ekološku i gospodarsku dimenziju, ne vjerujemo da je takva strategija dosada stvorena.

Integracija ne znači jednostavno "okupljanje" različitih mjera, nego znači promišljanje o održivosti svih uključenih politika. Prijedlog Povjerenstva o razvoju mehanizama za procjenu održivosti učinka dobrodošao je i potreban, no takva se procjena ima primijeniti ne samo na nove nego i na postojeće mjere.

To ne podrazumijeva samo razmatranje međusobnog utjecaja različitih dimenzija – npr. utjecaja ekoloških mjera na socijalnu integraciju. Čak i unutar svake dimenzije strategije potrebna je veća usklađenost u cilju postizanja Lisabonskoga strateškog cilja. Naprimjer, *Zajednički izvještaj o zapošljavanju 2001.* potvrđuje da "...doprinos Strategije zapošljavanja u borbi protiv socijalne isključenosti treba biti jasnije definiran".

Štoviše, u skladu s obvezom uključivanje spolne dimenzije, jednakost spolova trebala bi se provoditi u svim područjima politike. No još nema dokaza o odgovarajućim perspektivama u mnogim područjima, a ni o dosljednom pokušaju integriranja dimenzije jednakosti spolova.

GODIŠNJI "PROLJETNI SUMMIT": NEDOSTATAK CJELOVITOSTI I KRITIKE

Za realizaciju integrirane strategije potreban je **postupak cjelovite procjene**. Godišnji "Proljetni summit" može i trebao bi imati velik značaj za procjenu socijalne, ekološke i gospodarske politiku u EU. No taj proces još nije dovoljno jasan i cjelovit.

Sumarni izvještaj Povjerenstva razmatra svaki aspekt politike odvojeno. Teško se oduprijeti zaključku da izvještaj Povjerenstva uspoređuje informacije, ali ih ne sumira adekvatno. Sumaran izvještaj jednostavno pokazuje nedostatak kohezije u procesu kao cjelini.

Štoviše, šteta je da je "Rezultat primjene agende socijalne politike", koji čini ključni dio procjene i koji bi se svakako nadovezao na

prethodni dokument, objavljen mnogo kasnije od sumarnog izvještaja.

Da bi godišnja procjena bila iskoristiva, institucije i države-članice EU moraju biti **realistične i samokritične** – to ne bi trebalo biti vježbanje odnosa s javnošću. Tvrdnja da je “napredak prema cilju – punoj zaposlenosti – ometen trenutnim stanjem” (sumarni izvještaj, str. 10), ne priznaje realnost gospodarskog pada u EU, koji zahtijeva daljnju i snažniju akciju, ukoliko se žele izbjeći štetne socijalne posljedice. Napredak prema ciljevima politike mora se ocijeniti u svjetlu *sadašnjih* okolnosti, ne stavljajući te uvjete izvan konteksta ciljeva.

GOSPODARSTVO KAO SREDSTVO SOCIJALNE INTEGRACIJE

Borbu za socijalnu integraciju treba nastaviti u okviru politike EU, a gospodarsku politiku treba oblikovati posebno prema socijalnim ciljevima definiranim u Lisabonu.

Razvijaju se i politike koje se bave problemom socijalne isključenosti i borbom protiv diskriminacije. No često ne postoji ujednačenost socijalne politike i gospodarske politike. “Opće smjernice gospodarske politike”, koje EU definira svake godine, trebale bi razmotriti akcije potrebne za razvoj socijalne kohezije, kao i negativan utjecaj gospodarske politike na taj cilj.

Ove opće smjernice 2001. *čak se ne pozivaju na socijalnu isključenost ili siromaštvo* iz preporuka, usmjeravajući se samo na izgradnju jakog gospodarstva. Uvjerenje da će snažno gospodarstvo stvoriti *trickle-down effect* (novčani poticaji koje daje vlada velikom biznisu, korisni su malim poduzetnicima i cijeloj javnosti, što će izdići ljude iz siromaštva i isključenosti), neopravdano je i zastarjelo. Procjene Komisije o rezultatima agende socijalne politike dokazuju da to nije bio slučaj u vrijeme gospodarskog rasta – *a još je manje vjerovatno da će se dogoditi u razdobljima stagnacije ili čak recesije*.

Snažno gospodarstvo sredstvo je za postizanje cilja: stvaranja blagostanja u Uniji. Opće smjernice gospodarske politike *trebaju uključiti procjenu kako iskorijeniti isključenost*, s konkretnim mjerama *korištenja gospodarstva kao sredstva za poticanje socijalne integracije*.

Nadalje, *prijedlozi u okviru tih smjernica moraju nuditi “zaštitu od siromaštva, diskrimi-*

nacije kao i jednakost spolova”, kako bi se osiguralo da gospodarska politika ne podriva napredak prema zajednički prihvaćenim socijalnim ciljevima.

Ne bi trebalo ići u daljnju gospodarsku liberalizaciju usluga od općeg interesa sve dok se ne procijeni utjecaj tih mjera na socijalne usluge.

Princip jednakosti spolova trebao bi biti integriran u političke procese EU, nastavljajući se na ciljeve i strategije definirane u “Okvirnoj strategiji o jednakosti spolova” u okviru opće integracije političkih aspekata; posebno bi trebao biti usmjeren na integriranje načela jednakosti spolova u makroekonomsku politiku EU.

Tamo gdje postoje različite razine nadležnosti glede gospodarske i socijalne politike, treba postići bolju integraciju između EU-razine i nacionalnih razina politike.

MJEREĆI BOGATSTVO: RAZVOJ PREKO GRANICA GOSPODARSKOG RASTA KAO STRATEŠKI CILJ

Ne vjerujemo da je razina bruto društvenog proizvoda po glavi stanovnika (BDP per capita) sama po sebi koristan pokazatelj uspjeha EU.

Kao što smo ranije naveli, gospodarstvo bi trebalo biti sredstvo za postizanje naših ciljeva, a ne kao krajnji cilj. BDP po glavi stanovnika nije pravo mjerilo bogatstva, jer mjeri samo gospodarski rast, a ne uzima u obzir socijalne i ekološke faktore.

Postizanje samoga cilja – dostizanje BDP-a postignutoga u SAD-u (sumarni izvještaj, str. 8.), neće unaprijediti EU kao društvo ako se ne postigne društvena i ekološka održivost. Gospodarski rast sam po sebi neće stvoriti socijalno integrirano društvo, a mogao bi imati i ozbiljne negativne ekološke posljedice. Štoviše, stavljanje BDP-a kao prvoga na listi pokazatelja, daje dojam da je to primarni cilj EU.

OTVORENA METODA KOORDINACIJE: CIVILNO DRUŠTVO KAO POKRETAČ USPJEHA

Jedna od ključnih odluka u Lisabonu bio je razvoj “Otvorene metode koordinacije”, kao i njezina primjena u socijalnom području (iako je prije toga korištena u svezi s politi-

kom zapošljavanja). "Otvorene metode koordinacije" računaju na uspostavljanje općih smjernica, prihvaćanje indikatora i mjerila, razvoj nacionalnih i regionalnih politika i ciljeva i, konačno, na nadzor, evaluaciju i komparativne izvještaje.

Sredstva su tu. No ono što je sad potrebno jest volja da "Otvorene metode koordinacije" zažive, i to ne samo kroz izvještaje, smjernice i indikatore nego i kroz evaluaciju, volju i podstrek u ostvarenju napretka u onim državama-članicama u kojima on nije dovoljno uznapredovao.

Ako želimo da "Otvorene metode koordinacije" zažive, civilno društvo treba gledati kao pokretača za podizanje standarda i jačanje politike. "Otvorene metode koordinacije" i one kojih se to izravno tiče, treba potaknuti da preuzmu važnu ulogu u definiranju indikatora, odabiru ciljeva i politika te svakako evaluaciji mjera.

"Zajednički izvještaj o socijalnoj isključenosti" (prosinac 2001.) potvrđuje potrebu snažnije uključenosti civilnog društva u razvoj nacionalnih akcijskih planova o socijalnoj isključenosti. Na ovom području kao i glede mirovina na koje se, kako je Europsko vijeće u Leakenu u prosincu 2001. potvrdilo, neće primjenjivati "Otvorene metode koordinacije", bitno je da se konzultira organizacije civilnog društva i zainteresirane skupine.

SOCIJALNA ISKLJUČENOST I ZAPOSŁJAVANJE

Stanovništvo EU i dalje u 18-postotnom dijelu živi u siromaštvu, dakle u zapanjujućem broju što je sramotno za EU i njezine vlade. Upravo bi ih ovaj broj trebao natjerati da im iskorjenjivanje siromaštva postane prioritetni zadatak.

Visoka razina zaposlenosti jedan je način borbe protiv socijalne isključenosti, a politika zapošljavanja u znatnijoj bi se mjeri trebala usmjeriti na otvaranje novih radnih mjesta, a ne na ostvarenje gospodarskih ciljeva. *No otvaranje novih radnih mjesta samo po sebi nije dovoljno za iskorjenjivanje socijalne isključenosti.*

Za to postoji nekoliko razloga:

– promjenjiva narav tržišta rada znači da su mnogi poslovi *slabo plaćeni ili su na određeno vrijeme*, tako da zaposlenici na dnu platne ljestvice ne zarađuju dovoljno da bi se izdignili iz siromaštva;

– poslovi su često *nesigurni i privremeni*, sprečavajući ljude da planiraju budućnost, izazivajući stres i strah te zadržavajući ljude u ciklusu niskih prihoda;

– porast stope zaposlenosti bez istovremenog provođenja pratećih mjera neće otvoriti tržište rada mnogima od onih kojima prijeti socijalna isključenost. Bez pristojnog i financijski dostupnog stanovanja, obrazovanja i socijalnih usluga milijuni neće moći koristiti prednosti bilo kakvog napretka na tržištu rada. Stoga treba osigurati da gospodarske pogodnosti budu dostupne najugroženijima;

– *za mnoge ljude zaposlenost nikada neće biti rješenje u zaštiti od socijalne isključenosti.* Naprimjer, za starije ljude i one s ozbiljnim poteškoćama, bolesnima itd. strategija borbe protiv socijalne isključenosti, usmjerena samo na postizanje pune zaposlenosti, neće osigurati pravo na punu integraciju u društvo.

Stoga, iako sumarni izvještaj Povjerenstva tvrdi da je "posao uglavnom najbolja zaštita od socijalne isključenosti" (str. 17), **osnova politike socijalne isključenosti mora biti mnogo više od zapošljavanja.**

SKRB O DJECI I UZDRŽAVANIM OSOBAMA

Postavljanje cilja – osiguranje skrbi o djeci, je prvi dobrodošao korak u sumarnom izvještaju Povjerenstva, koji bi mogao pomoći roditeljima u postizanju ravnoteže između posla i obiteljskog života, u postizanju cilja jednakosti spolova i ekonomske neovisnosti žena. Prijedlog je da skrb o djeci bude dostupna barem za 90% djece između tri godine i školske dobi, i najmanje za 33% djece ispod tri godine. Cilj bi svakako trebao biti još ambiciozniji, a nije prihvatljiva i diferencijacija po dobi djeteta. Naime, to bi moglo učvrstiti postojeću nejednakost spolova u skrbi o djeci ispod tri godine, a ne priznaje i osiguranje skrbi o djeci i uzdržavanim osobama od strane društva, neovisno o dobi.

Dok će veća razina skrbi o djeci očito imati pozitivan utjecaj na zaposlenost, akcija u toj oblasti ne bi smjela biti utemeljena na njezinu utjecaju na zapošljavanje, nego bi morala biti postavljena kao socijalni cilj. Štoviše, skrb o ostalim uzdržanim osobama, kao što su stariji i invalidne osobe, također bi trebalo shvatiti kao prioritet.

CJELOŽIVOTNO UČENJE

Neznatan je napredak dosada postignut u povećanom sudjelovanju odraslih u cjeloživotnom učenju (porast od Lisabona samo je 0,1% u EU, bez zadanog cilja za 2010.), a broj ljudi koji rano napušta školovanje ostaje visok – 17,7% u usporedbi sa zadanim ciljem za 2010. od 9,4%. Svakako je potrebno više djelovati da bi se obrazovanje učinilo dostupnim *svim* dijelovima društva. Slično tome, dvoznamenkasti iznosi moraju biti eliminirani.

Ulaganje u znanje Povjerenstvo je predložilo u skladu s "Proljećnim saborom", kao jedno od tri "prioritetna područja" za narednu godinu. No taj se prioritet naglašava samo zbog "buduće konkurentnosti i zapošljavanja", jer porast razine znanja i obrazovanja u društvu ima svakako pozitivan učinak na tržište rada.

Socijalna platforma zagovara da na cjeloživotno učenje ne bi trebalo gledati kao na sredstvo za gospodarsku politiku i politiku zapošljavanja, nego kao socijalni cilj koji bi trebao biti dostupan svima u društvu, a ne samo onima s najvećim mogućnostima za zapošljavanje.

Nužno je razviti i europsku politiku cjeloživotnog učenja, koja bi prepoznala i vrednovala širi smisao učenja: socijalni, razvoj zajednice i osobni razvoj, uključujući aktivno građanstvo i gospodarski razvoj. Takva je politika potrebna u dvadeset i prvom stoljeću upravo da bi odgovorila na rastuće probleme u nejednakoj dostupnosti učenja, smanjenom demokratskom sudjelovanju, rastu rasizma i ksenofobije, nezadovoljstvu i otuđenju u siromašnim četvrtima i među skupinama koji ne koriste povlastice gospodarskog napretka i kompjutorizacije.

Korištenje cjeloživotnog učenja kao instrumenta u isključivo gospodarske svrhe, prema prijedlogu Povjerenstva korak je nazad u odnosu na nedavno priopćenje samoga Povjerenstva o cjeloživotnom učenju, koje je definirano kao "sve aktivnosti učenja koje se poduzimaju tijekom života u cilju poboljšanja znanja, vještina i sposobnosti u osobnom, građanskom, socijalnom smislu ili vezano uz zapošljavanje". Prema tom dokumentu, cjeloživotno je učenje ključan faktor u izgradnji integriranog društva, kao i glavni čimbenik u promoviranju aktivnog građanstva i demokracije, i na osnovi toga bi trebalo biti vrednovano i poticano, ukoliko se želi stvoriti solidna osnova za društvo znanja.

MJERENJE NAPRETKA

Mjerenje napretka, u smislu Lisabonskih ciljeva, nije moguće bez ažuriranih statistika. No to još nije učinjeno glede socijalne isključenosti: dostupni su samo podaci iz razdoblja prije prihvaćanja obveze u Lisabonu o suzbijanju socijalne isključenosti. Zato i realna procjena uspjeha, odnosno strategija koje su od tada primijenjene, jednostavno nije moguća.

Potrebno je napraviti i kvalitetnije statistike, a isto tako i bolje iskoristiti postojeće znanje. Zajednički izvještaj o socijalnom uključivanju (iz prosinca 2001.) nudi prvu procjenu socijalne isključenosti širom EU. No on nije korišten u sumarnom izvještaju za procjenu napretka u toj oblasti.

Dok nepostojanje ažuriranih podataka o socijalnoj isključenosti čini procjenu teškom, opće poznato je da izuzetni rezultati u gospodarstvu u nekoliko prethodnih godina nisu doveli do znatnijeg smanjenja socijalne isključenosti.

S obzirom na to, kao i činjenicu da su trenutni trendovi u gospodarstvu i zapošljavanju mnogo nepovoljniji nego prije, nužna je odlučna akcija za iskorjenjivanje socijalne isključenosti.

SUZBIJANJE SIROMAŠTVA

Ciljevi za iskorjenjivanje siromaštva neophodan su korak u ostvarenju stvarnoga i mjerljivog napretka. No njih treba pažljivo odabrati ukoliko se želi postići stvarno poboljšanje za one najugroženije.

Povjerenstvo predlaže cilj smanjenja broja ljudi koji žive ispod 60% medijana dohotka do 2010. godine na pola – sa 18% na 9%. Takav cilj ima možda prednost jednostavnosti. *No njegovo usvajanje neće nužno pomoći onim najugroženijima.* Vladama bi bilo najlakše ostvariti takav cilj, usmjerivši se na one *neposredno ispod 60%*, a ne na one daleko ispod te razine dohotka – čak 40% medijana dohotka, koji su suočeni s ekstremnim siromaštvom.

Socijalna platforma pozdravlja nastojanja u ostvarenju ciljeva akcije protiv isključenosti. No mi tražimo uspostavu komplementarnih ciljeva, kojima je akcija usmjerena na rast dohotka za sve one na različitim razinama dohotka ispod razine medijana dohotka, a ne samo za one na 60% medijana dohotka.

Štoviše, siromaštvo se ne može jednostavno mjeriti samo u smislu novca. Treba razviti i sofisticiranije pokazatelje kvalitete života koji bi, između ostalog, uključili zdravlje, stanovanje i obrazovanje.

ZAKLJUČAK

Razmišljajući o prethodnoj i postavljajući ciljeve za iduću godinu, vođe EU trebale bi se

sjetiti da se Lisabonski ciljevi odnose i na socijalne ciljeve (sada dopunjene Gothenburgskim ekološkim ciljevima), a ne samo gospodarske ciljeve. Proljetni summit u Barceloni trebao bi biti poticaj da se godišnje ocijeni koliko smo blizu cilju – tj. stvaranju Europe za sve.

Preveli s engleskoga
Gojko Bežovan i Nives Zenić

Summary

THE PLATFORM OF EUROPEAN SOCIAL NGOs

The Platform of European Social NGOs is an association of European networks and unions of voluntary organisations for social policy. The Platform has a common declaration that defines principles, rights and obligations, as well as consultations and the presentation of members. European social organisations of civil society encourage common values and the implementation of fair European social policy that includes all people, regardless of their nationality, work status and family. According to the Platform, associations play a key role in the expression, promotion and defining of needs and protection of rights of all social groups, especially the isolated ones. The Platform promotes the process of consultation and co-operation by encouraging a comprehensive dialogue between the organisations of civil society and the Community institutions. The Platform advocates equal opportunities for all, global solidarity in which economic competition is not incompatible with social measures.

The Platform explains the significance of civil society organisations in the sphere of social policy on local, regional and national level, as well as on the European Union level. They are an important factor of solidarity and reciprocity. The European model of social policy is advocated within the concept of social protection.

The Platform is especially concerned with the issues of financing European social organisations of civil society and it provides concrete proposals for changes. Recent positions of the Platform advocate economy as an instrument of social integration and a more considerable influence on the reduction of poverty in the countries that belong to the European Union.

Key words: European Union, social policy, social NGOs, solidarity.